

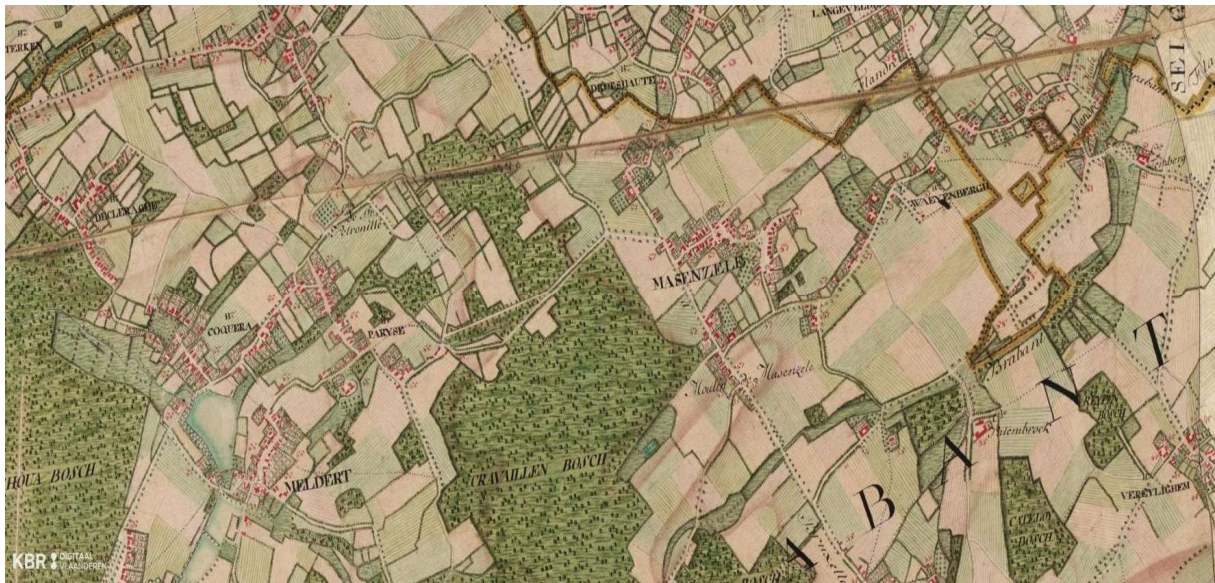

LAReS

Lowlands
Archaeological
Research
Service

Verkaveling aan de Steenweg te Opwijk Archeologienota

E.N.A. Heirbaut
V. Vandenbussche

Colofon

Titel: Verkaveling aan de Steenweg te Opwijk. Archeologienota.
Auteur: Elly N.A. Heirbaut & Vanessa Vandenbussche
Grafische illustraties/GIS: LAReS

Rapportnummer: LAReS-rapport 1113

Projectleider/veldwerkleider: Elly N.A. Heirbaut
Uitvoerder: LAReS, Lowlands Archaeological Research Service
Vestiging: Rozenlaan 15, 2980 Halle-Zoersel

Publicatiedatum: augustus/2025
Publicatieplaats: Halle-Zoersel

Illustratieverantwoording voorblad: Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1771-1778)

© LAReS bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

LAReS bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Deel I. Verslag van resultaten

Inhoudstafel

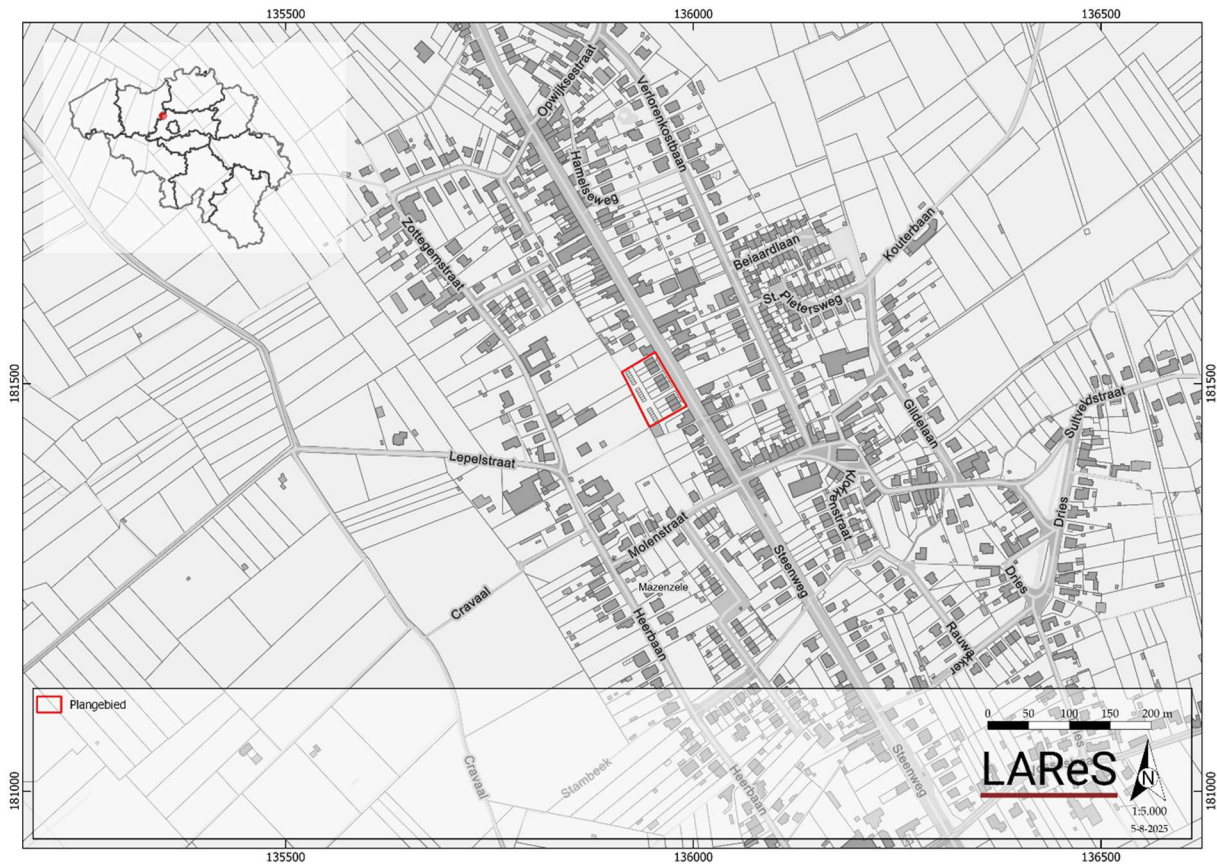
1. INLEIDING	5
1.1. RANDVOORWAARDEN	6
1.2. TECHNISCHE FICHE/ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2. VRAAGSTELLINGEN	8
3. METHODIEK VAN HET ONDERZOEK	9
3.1. ONDERZOEKSMETHODIEK	9
3.2. RAPPORTAGE EN AFBEELDINGEN	10
4. BESCHRIJVING VAN DE WERKZAAMHEDEN	11
4.1. VROEGERE TOESTAND	11
4.2. HUIDIGE TOESTAND	12
5. ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK	17
5.1. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	17
5.2. HISTORISCHE BRONNEN	17
5.3. CARTOGRAFISCHE BRONNEN	17
5.4. LUCHTFOTOGRAFIE	21
5.5. GEO(MORFO)LOGIE EN BODEM	23
5.5.1. DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II	24
5.5.2. TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART	25
5.5.3. QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART	25
5.5.4. BODEMTYPE	26
5.5.5. POTENTIËLE BODEMEROSIE EN BODEMBEDEKKING	26
5.6. ARCHEOLOGISCHE BRONNEN	28
5.6.1. CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS	28
5.6.2. OVERIGE INVENTARISSEN	30
6. SYNTHESE	31
6.1. SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRISULTATEN EN BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	31
6.2. IMPACT VAN VROEGERE EN GEPLANDE WERKEN	31
6.3. POTENTIEBEPALING, KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL EN AANBEVELING	32
6.3.1. POTENTIEBEPALING	32
6.3.2. KENNISVERMEERDERINGSPOTENTIEEL	33
6.3.3. AANBEVELINGEN	33

LITERATUUR	34
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	34
GERAADPLEEGDE WEBSITES	34
LIJST VAN FIGUREN	35

1. Inleiding

Het plangebied is gelegen aan de Steenweg te Mazenzele (gemeente Opwijk, provincie Vlaams-Brabant). Het omvat 28 percelen met een totale oppervlakte van 3.783 m². Het terrein bestaat uit een weiland met bijgebouw (Figuur 1).

De opdrachtgever heeft reeds een vergunning verkregen voor een verkaveling van 28 loten, met 9 loten voor nieuwbouwwoningen. Dit is ondertussen ook al uitgevoerd. Echter, na het verkrijgen van de vergunning en de uitvoering vraagt de gemeente om toch nog een archeologienota op te laten stellen.

Figuur 1. Kadasterkaart met aanduiding van het plangebied.

Het doel van het onderzoek is het verkrijgen van een archeologienota waarvan akte is genomen naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag. Het onderzoek (projectcode 2025E289) werd uitgevoerd door twee archeologen, waarvan één erkend conform de Code van Goede Praktijk. Onderhavige archeologienota bestaat uit twee delen: een verslag van de resultaten van het vooronderzoek (deel I) en het daaruit voortvloeiende programma van maatregelen (deel II).

Het onderzoek omvat in de eerste plaats een bureauonderzoek. Hierbij wordt nagegaan welke mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zich binnen het projectgebied bevinden. Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek wordt geëvalueerd in hoeverre er voldoende informatie voorhanden is om tot bovengenoemde doelstelling te komen, of dat er bijkomend vooronderzoek in een andere vorm (al dan niet met bodemingreep) noodzakelijk is.

Het verslag van de resultaten van het vooronderzoek omvat naast deze inleiding nog vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 worden de vraagstellingen die voor dit onderzoek relevant zijn, opgesomd. Deze vraagstellingen zullen in hoofdstuk 6 beantwoord worden, in zoverre als mogelijk op basis van de resultaten van het vooronderzoek. De gehanteerde werkwijze en onderzoeksstrategie worden in hoofdstuk 3 beschreven. Hier wordt ook de gemaakte selectie inzake bronnen verantwoord (cf. de Code van Goede Praktijk, par. 12.5.2.1). De geplande werkzaamheden worden in hoofdstuk 4 beschreven. Hierbij is van groot belang dat duidelijk wordt in hoeverre de werken impact zullen hebben op het (eventueel aanwezige) bodemarchief. Hoofdstuk 5 vormt de weerslag van de resultaten van het bureauonderzoek (*assessment*), gebaseerd op een exhaustieve studie van het beschikbare kaartmateriaal, de historische en archeologische bronnen. In dit hoofdstuk wordt geëvalueerd wat de archeologische potentie van het plangebied is. In hoofdstuk 6 wordt een synthese gevormd op basis van het *assessment*, waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden en wordt ook geïnformeerd over de eventuele kennisvermeerdering die het plangebied kan opleveren. Verder wordt nagegaan in hoeverre de eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden aangetast kunnen/zullen worden door de geplande werkzaamheden. Het eerste deel wordt afgesloten met de bibliografie en bijlagen. Het tweede deel omvat een gemotiveerd advies omtrent het vervolgtraject (programma van maatregelen).

1.1. Randvoorwaarden

Nvt

1.2. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site	Steenweg, Mazenzele	
Ligging	Steenweg z.n., 1745 Opwijk	
Kadastrale gegevens	Opwijk, 3 ^e afdeling, sectie A, percelen 1011A, 1011B, 1011C, 1011D, 1011E, 1011F, 1011G, 1011H, 1011K, 1011L, 1012A, 1012B, 1012C, 1012D, 1012E, 1012F, 1012G, 1012H, 1012K, 1012L, 1012M, 1012N, 1012P, 1012R, 1012S, 1012T, 1012V en 1012W	
Bounding Box	X	Y
	135861.53916676095	181383.32891557858
	136150.8743397173	181576.06570010752
Onderzoek	Archeologisch en geschiedkundig bureauonderzoek	
Projectcode	2025E289	
Uitvoerders/actoren	Elly N.A. Heirbaut, LAReS Vanessa Vandenbussche, LAReS	
Erkend archeoloog	Elly N.A. Heirbaut: OE/ERK/Archeoloog/2016/00162	
Termijn	augustus 2025	
Geplande ingreep	reeds uitgevoerde verkaveling in 28 loten	
Totaal oppervlakte plangebied	ca. 3.783 m ²	
Oppervlakte werken	ca. 3.783 m ²	
Geldende wetgeving en voorwaarden	Het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. De nota werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3.000 m ² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.	
Randvoorwaarden	zie paragraaf 1.1	
Doelstelling	Het doel van deze archeologienota is om via de tot op heden beschikbare bronnen (bureauonderzoek) na te gaan wat het archeologische potentieel van het projectgebied is, wat de mogelijke bedreigingen zijn voor het eventueel aanwezige bodemarchief en hoe hiermee dient omgegaan te worden.	
Thesaurus	Archeologienota, bureauonderzoek, vrijgave	

2. Vraagstellingen

In het kader van dit bureauonderzoek zijn van tevoren enkele vragen geformuleerd waarop het onderzoek antwoord tracht te vinden.

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert de meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

3. Methodiek van het onderzoek

3.1. Onderzoeksmethodiek

Om na te gaan of er archeologische en cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en om een antwoord te kunnen geven op de in hoofdstuk 2 geformuleerde vraagstellingen, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn verschillende soorten bronnen geraadpleegd, die in hoofdstuk 5 besproken zullen worden (*assessment*). De meeste bronnen zijn online beschikbaar gesteld door de Vlaamse Overheid.

Om de fysische geografie van het projectgebied te onderzoeken zijn de bodemkaart, bodembedekkingskaart, erosiegevoeligheidskaart, tertiair geologische kaart en quartair geologische kaart geraadpleegd. Deze zijn online te raadplegen in de databases van Geopunt Vlaanderen (www.geopunt.be) en in de Databank Ondergrond Vlaanderen (www.dov.vlaanderen.be).

Om een beeld te krijgen van de historische (landschaps)ontwikkeling van het plangebied zijn de beschikbare historische en topografische kaarten geraadpleegd. De georeferencierte historische kaarten, dit zijn de kaart van Frickx (1712), de Villaretkaart (1745-1748), de kaart van de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de kadasterkaart van Popp (1842-1879) en de kaart van Vandermaelen (1846-1854), kunnen online geraadpleegd worden via het Geoportaal Onroerend Erfgoed (www.geo.onroenderfgoed.be).

De kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit gebied niet beschikbaar. Op dezelfde website zijn ook verschillende 20^e- en 21^e-eeuwse luchtfoto's te raadplegen. Daarnaast is gebruik gemaakt van ander historisch kaartmateriaal, o.a. uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, dat is in te zien via de website van Cartesius (www.cartesius.be). Voor de historische bronnen is gebruik gemaakt van de inventaris onroerend erfgoed en van schriftelijke bronnen. De combinatie van historische bronnen, historische kaarten, topografische kaarten en luchtfoto's zorgt ervoor dat de ontwikkeling van het projectgebied en de ruimere omgeving vanaf de 18^e eeuw tot het heden goed in beeld gebracht kan worden.

Om ook zicht te krijgen op de perioden vóór de 18^e eeuw is onderzocht of er zich in en/of nabij het plangebied archeologische resten in de ondergrond bevinden of reeds zijn onderzocht. Om dit te kunnen bepalen, zijn voornamelijk de online beschikbare gegevens geanalyseerd. Hierbij is in eerste instantie de database van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI; www.cai.onroenderfgoed.be) bevraagd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de CAI niet volledig is en geen garantie biedt op de aanwezigheid van een eventuele archeologische site. Ook is www.inventaris.onroenderfgoed.be geraadpleegd voor het plangebied en de ruimere omgeving. Dit is verder in dit rapport verwerkt.

Naast het onderzoek naar de historische ontwikkeling van het gebied en de reeds gekarteerde archeologische vindplaatsen, dienen ook de geplande werkzaamheden en de (eventueel) hierbij horende verstoringen in kaart gebracht te worden. De beschrijvingen gebeuren op basis van de plannen en schetsen die de opdrachtgever ter

beschikking heeft gesteld (hoofdstuk 4). Hiertoe behoren de plannen van en informatie over de bestaande bebouwing (“bestaande toestand”) en de bouwtekeningen van het te realiseren project (“nieuwe toestand”).

Op basis van alle beschikbare gegevens is tenslotte een conclusie getrokken omtrent de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed met een groot potentieel tot kennisvermeerdering en de eventuele intactheid van een al dan niet aanwezige archeologische site (hoofdstuk 6). Hieruit vloeit een advies omtrent eventuele vervolgstappen die genomen moeten worden.

3.2. *Rapportage en afbeeldingen*

De indeling in hoofdstukken is reeds eerder beschreven. Wat betreft de afbeeldingen die in deze archeologienota zijn opgenomen, geldt dat zij alle zijn afgebeeld op klein formaat omwille van de opmaak van de tekst.

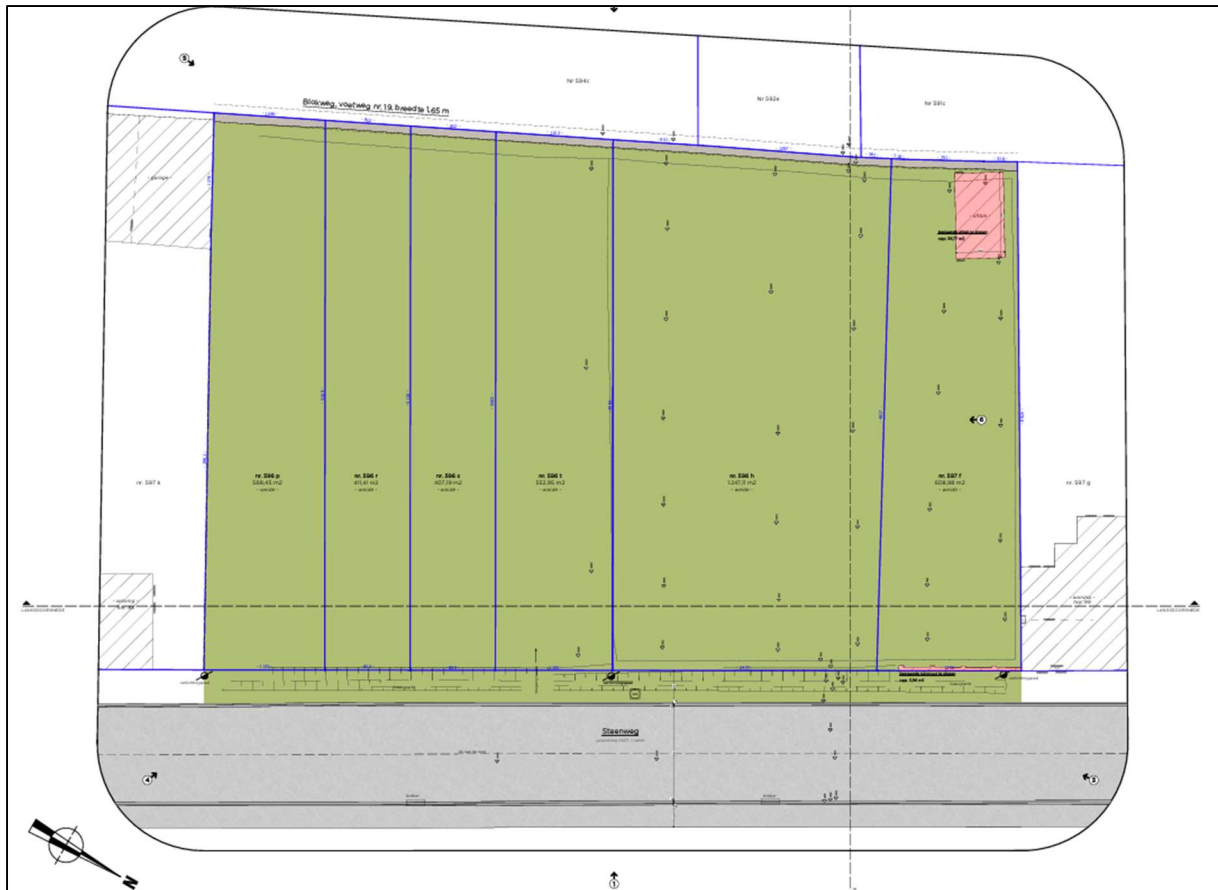
De kaarten die gemaakt zijn op basis van de beschikbare bodemkaarten, luchtfoto’s en CAI zijn zoveel mogelijk op eenzelfde schaal vervaardigd (zie ook figurenlijst). Omwille van de duidelijkheid (vb. situeren van het plangebied ten opzichte van de omringende omgeving) kan hiervan afgeweken zijn. Historische kaarten zijn op een andere schaal gemaakt om zo ook zicht te geven op een groter gebied, of juist in te zoomen op details.

De in deze archeologienota opgenomen informatie en plannen zijn vermeld met toezegging van de opdrachtgever. De aangemaakte kaarten vallen allemaal onder copyright van LAReS bvba tenzij anders vermeld en werden gemaakt op 5 augustus 2025.

4. Beschrijving van de werkzaamheden

4.1. Vroegere toestand

Het plangebied bestond uit zes percelen met een totale oppervlakte van ca. 3.783 m². Het terrein was in gebruik als weiland met in het westen een afdak (Figuur 2-Figuur 3).

Figuur 2. Inplantingsplan vroegere toestand.

Figuur 3. Zicht op vroegere toestand.

4.2. Huidige toestand

De werken met betrekking tot de aanleg van de verkaveling zijn intussen reeds uitgevoerd. Deze uitvoering is gebeurd op basis van een reeds verleende omgevingsvergunning, die op dat moment rechtsgeldig was.¹ Aan de vergunningsaanvraag is geen archeologienota toegevoegd, en dit is niet door de beoordelend ambtenaar opgevraagd.

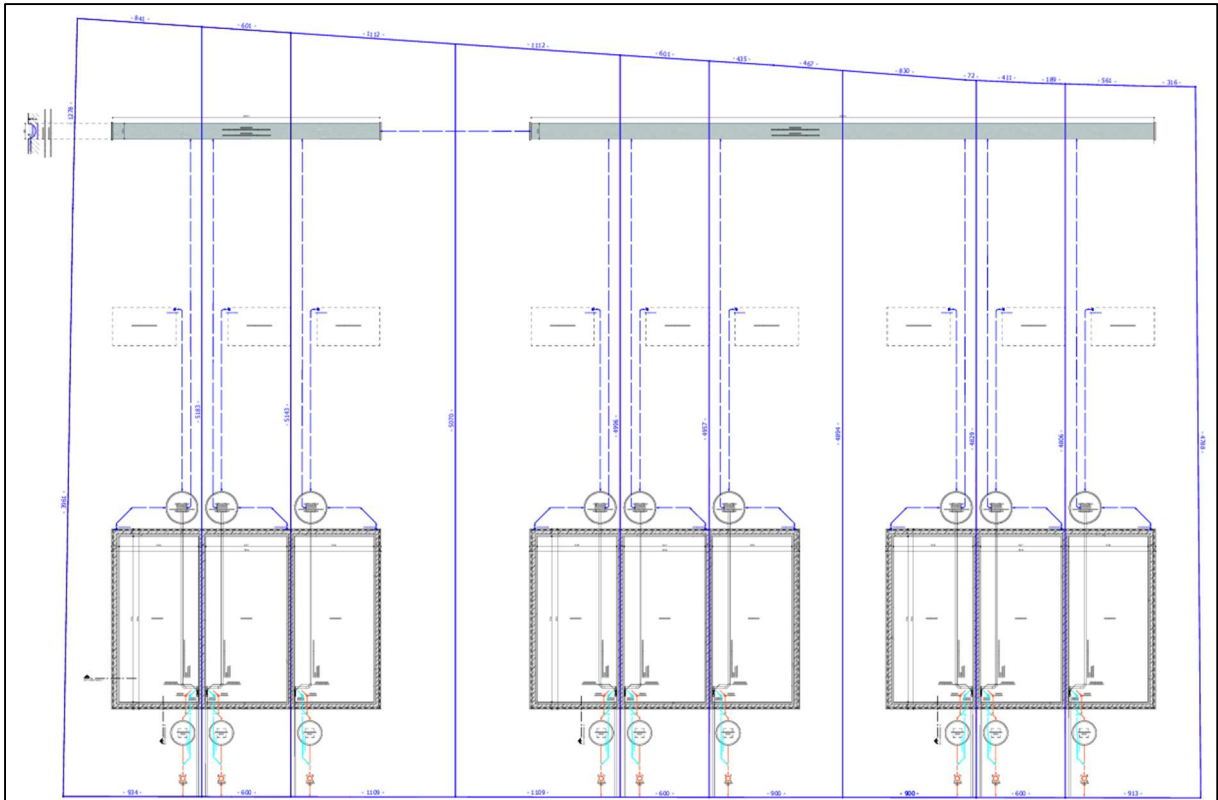
De opdrachtgever heeft het afdakje gesloopt. Het terrein is verkaveld tot 28 loten, waarvan negen voor nieuwbouwwoningen (Figuur 4-Figuur 6). Het terrein is hiervoor maximaal 30 cm opgehoogd.

Tijdens de graafwerken zijn wel foto's genomen van de toestand onder de grond (Figuur 7). Hierop is te zien dat er een AC-profiel en een V-A-C-profiel aanwezig is.

---

¹ Omgevingsloketnr.: OMV_2023145440.

Figuur 6. Funderingsplan huidige toestand.

Figuur 7. Zicht op de graafwerken.

5. Archeologisch bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag uitgebracht van het bureauonderzoek naar de archeologische en historische kennis over het plangebied (*assessment-rapport*). De hierbij gehanteerde methoden, technieken en criteria zijn beschreven in hoofdstuk 3.

5.1. *Archeologische voorkennis*

Er is nog geen archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook uitgevoerd binnen de grenzen van het plangebied. Deze bureaustudie is met andere woorden het eerste onderzoek dat voor deze locatie wordt uitgevoerd. Buiten de grenzen van het plangebied zijn op verschillende locaties al archeologisch onderzoek uitgevoerd. Deze worden beschreven in paragraaf 5.6.

5.2. *Historische bronnen*

Voor het historisch onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens uit de inventaris onroerend erfgoed.

Opwijk:

Het maakte deel uit van de heerlijkheid Dendermonde en vanaf 1355 behoorde het tot het allodiaal goed van het graafschap Vlaanderen. In de 16^e-17^e eeuw onderging het verwoestingen. De tijden hierna waren tijden van rust.

De gemeente wordt gekenmerkt door landbouw.²

Mazenzele:

De oudste kern dateert mogelijk uit de 4^e-5^e eeuw. Het behoorde tot het land en de heerlijkheid van Asse. Pas op het einde van de 20^e eeuw is het gefusioneerd met Opwijk.³

5.3. *Cartografische bronnen*

Voor dit gedeelte van het onderzoek zijn de kaarten van Frickx, van Villaret, van de graaf De Ferraris, de Atlas der Buurtwegen, de Poppkaart en de Vandermaelenkaart gebruikt. De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw is voor dit plangebied niet beschikbaar.⁴ Er zijn in dit kader ook recente topografische kaarten bekeken.

Het plangebied ligt ten oosten van de historische dorpskern van Maseele. Als algemeen referentiekader lijkt de Frickxkaart (Figuur 8) echter moeilijk als

---

² <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14289>

³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14290>

⁴ Alle gebruikte kaarten en luchtfoto's kunnen online geraadpleegd worden op <http://www.geopunt.be>. Dit zal niet elke keer herhaald worden bij de desbetreffende kaartbeschrijving.

alleenstaand cartografisch document leesbaar. De kaart is te algemeen om er duidelijke informatie over het plangebied uit af te leiden. Daarenboven kan de kaart niet goed gegeorefereerd worden.

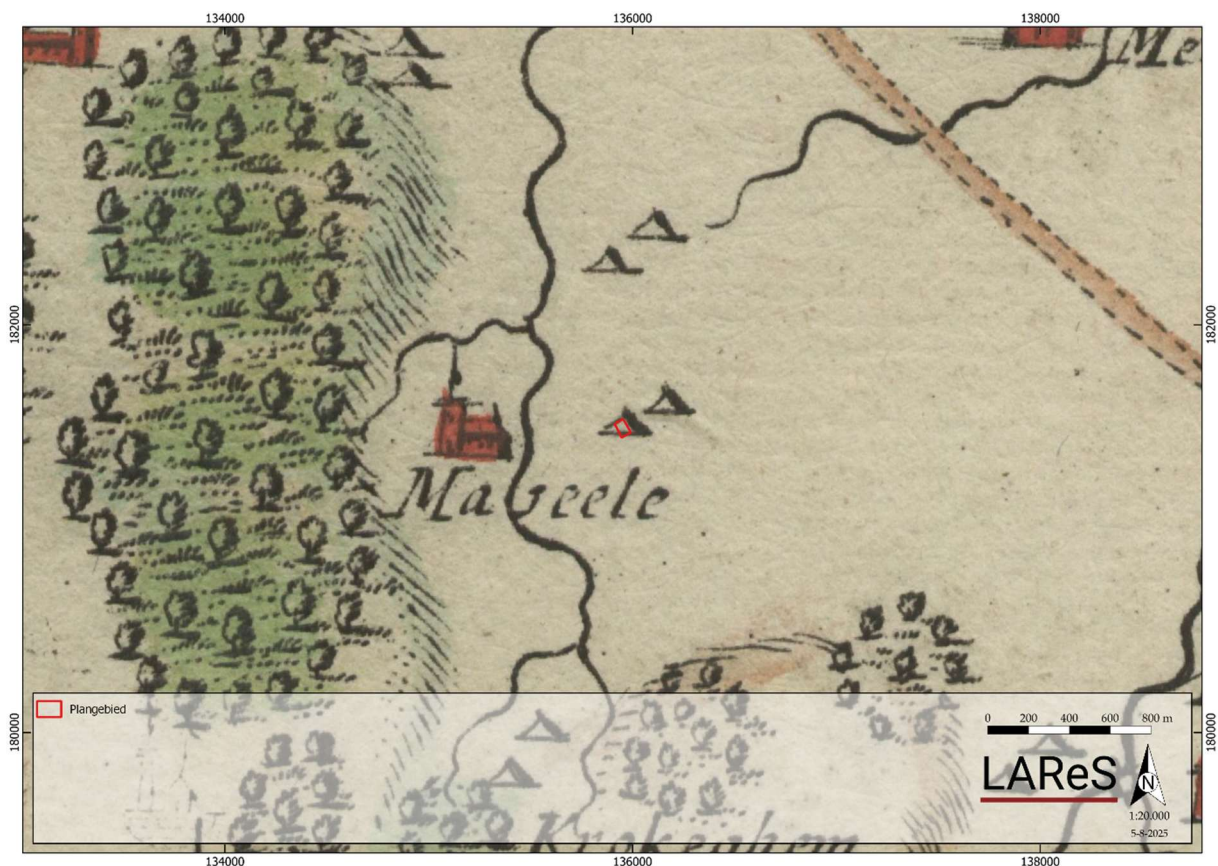
De Villaretkaart (1745-1748) plaatst het plangebied ten westen van de dorpskern van Mazenzele. Het is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Ten zuidoosten is de kerk gelegen (Figuur 9).

De Ferrariskaart (1771-1778) toont een gelijkaardig beeld (Figuur 10). In het zuiden komen tuintjes voor.

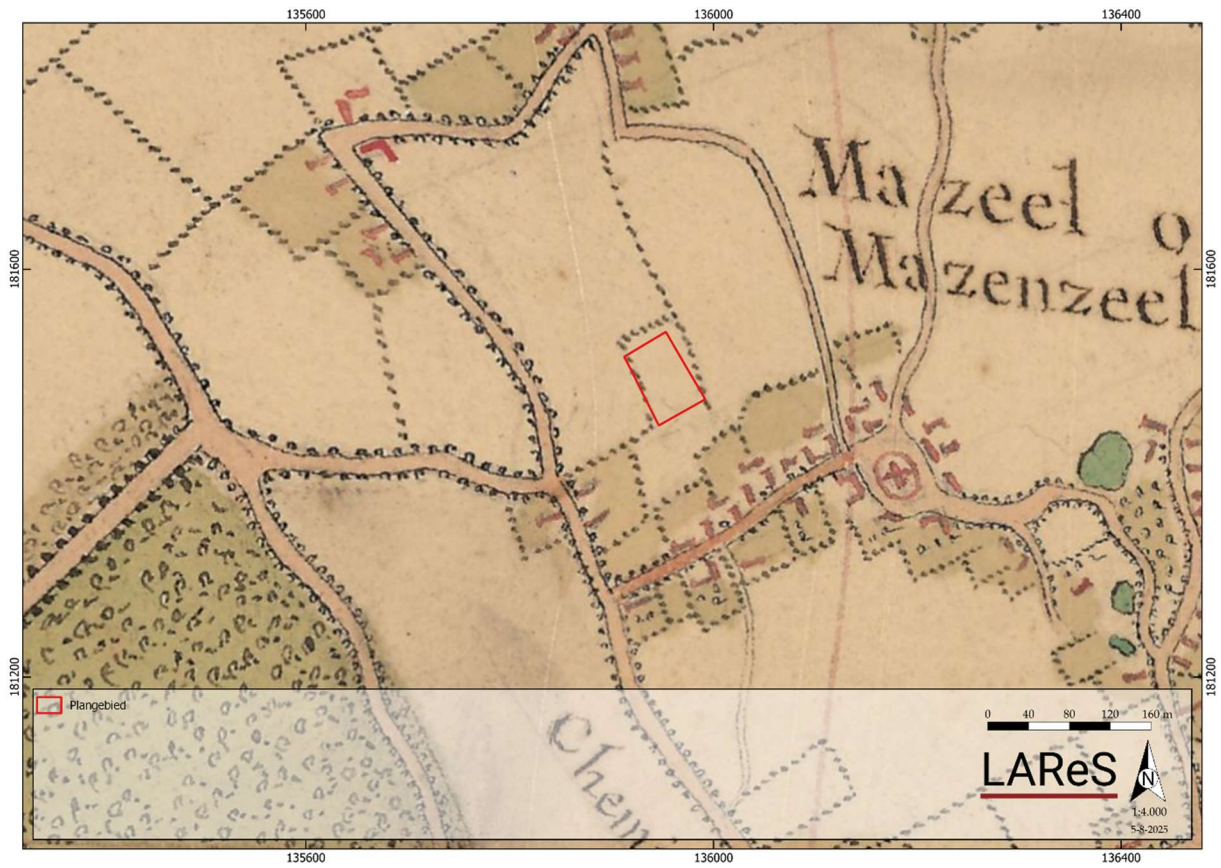
Ongeveer driekwart eeuw later worden de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1841) gemaakt (Figuur 11). Daarop is eenzelfde situatie als op de Ferrariskaart te zien. Het plangebied wordt nog steeds als onbebouwd weergegeven. Het plangebied wordt nu aan een hoofdweg gekarteerd. Op deze kaart wordt nu ook ten zuiden een waterloop waargenomen.

Nauw aansluitend bij de Atlas der Buurtwegen is de kadasterkaart van Popp (1842-1879) (Figuur 12). Deze toont een gelijkaardig beeld als de voorgaande historische kaarten. Het terrein is op dat moment onbebouwd en waarschijnlijk in gebruik als akkerland. De waterloop is hierop licht veranderd.

De Vandermaelenkaart (1846-1854) vertoont geen wezenlijk ander beeld dan de Atlas der Buurtwegen of het Poppkadaster (Figuur 13). Het plangebied ligt hierbij nog steeds nabij de toenmalige bewoningskern van Mazenzele. Het is onbebouwd en in gebruik als akkerland.

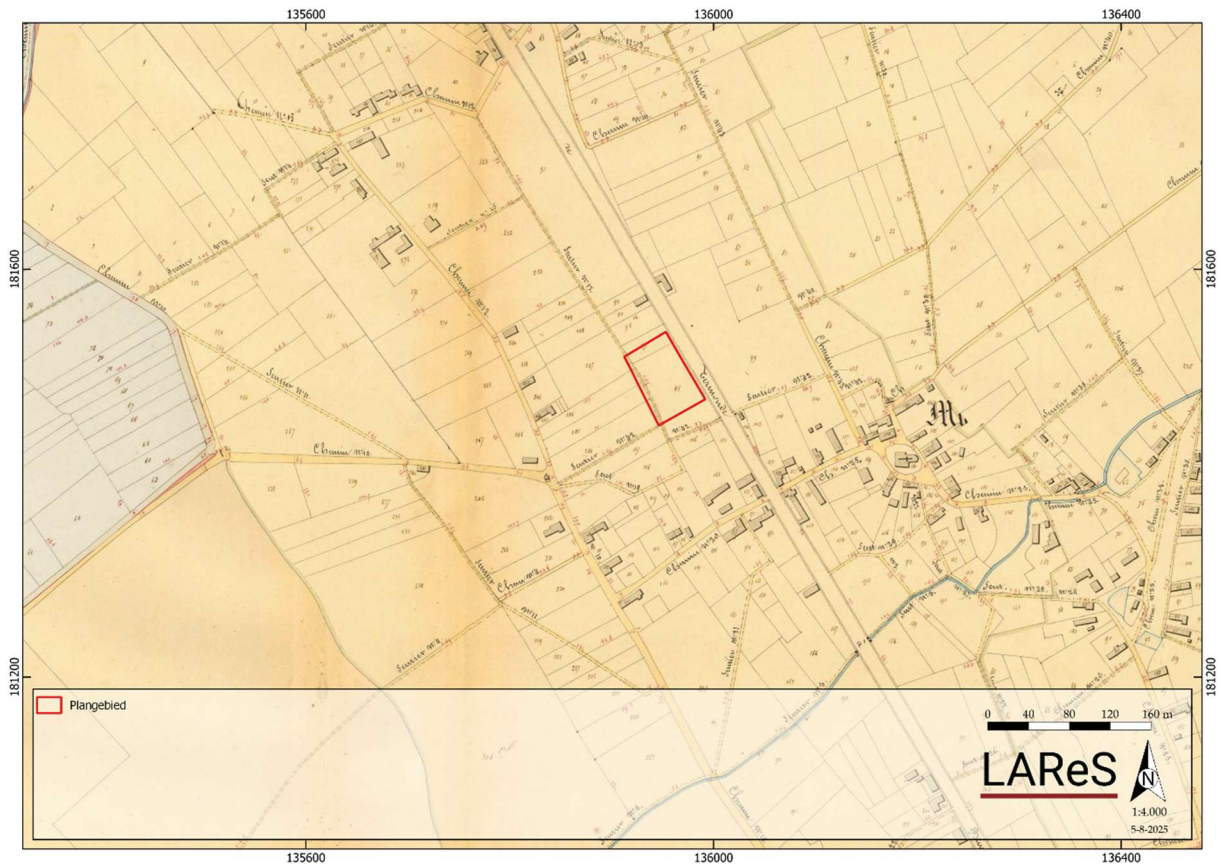
Figuur 8. Uitsnede uit de Frickxkaart (1712).

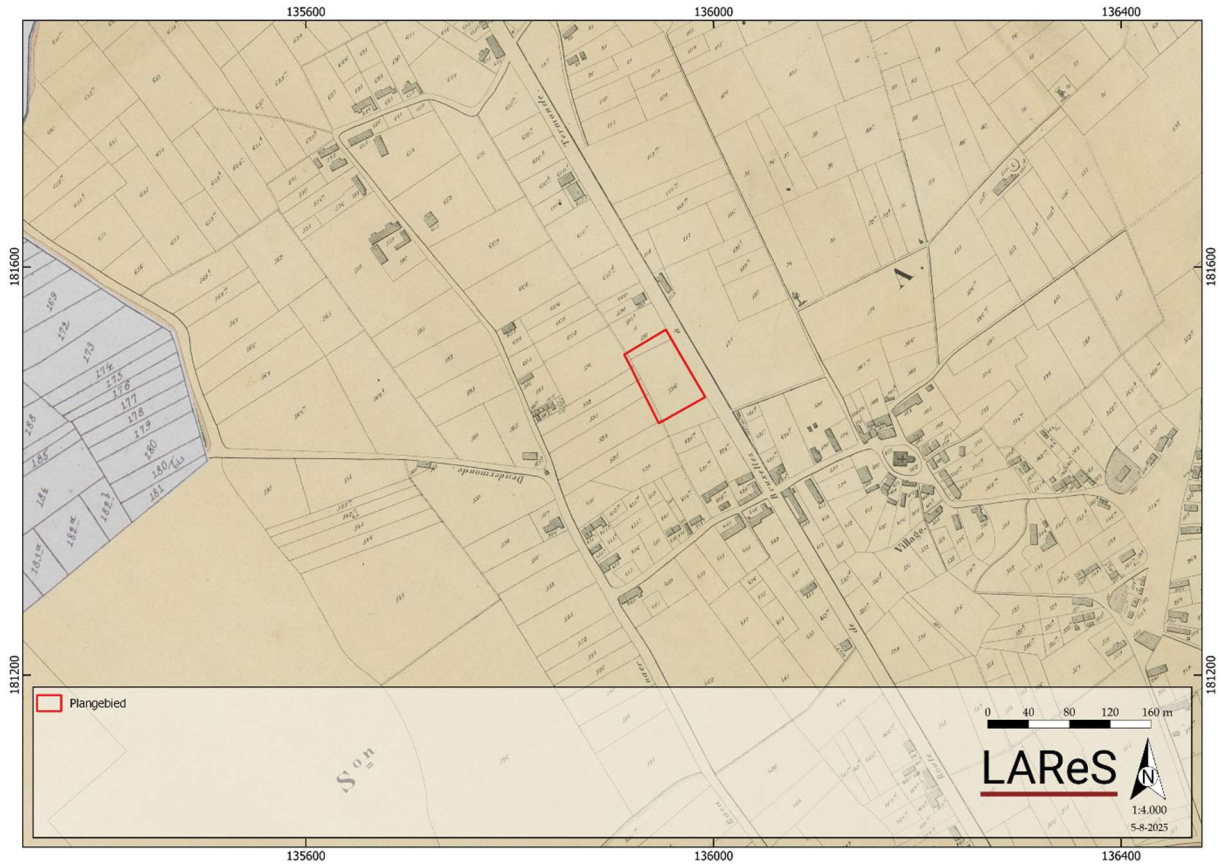
Figuur 9. Uitsnede uit de Villaretkartaat (1745-1748).

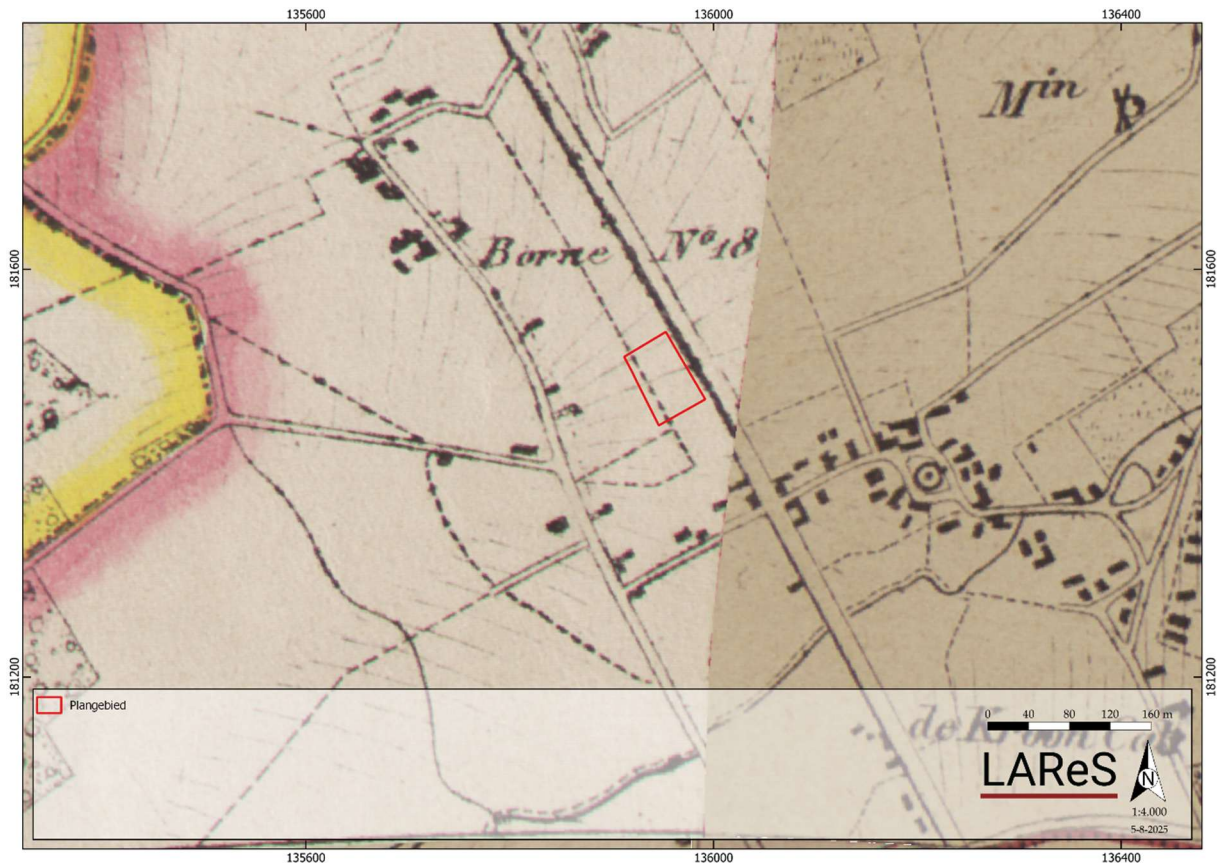
Figuur 10. Uitsnede uit de Ferrariskaart (1771-1778).

Figuur 11. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (1841).

Figuur 12. Uitsnede uit de kadasterkaart van Popp (1842-1879).

Figuur 13. Uitsnede uit de Vandermaelenkaart (1846-1854).

De hierboven besproken historische kaarten tonen een hoge mate van continuïteit in en rond het plangebied vanaf de tweede helft van de 18^e eeuw tot het einde van de 19^e eeuw. Elke historische kaart karteert geen bebouwing binnen het plangebied. Het is in gebruik als akkerland.

Afsluitend zijn nog enkele topografische kaarten bekeken. Door de grote continuïteit binnen het plangebied en de hoge tijdsresolutie van de verschillende beschikbare topografische kaarten werd ervoor gekozen hier geen te bespreken.⁵ De gehele reeks aan topografische kaarten toont immers steeds hetzelfde karakter voor het plangebied.

5.4. Luchtfotografie

Ter aanvulling van de 18^e- tot 20^e-eeuwse historische kaarten zijn ook recentere luchtfoto's uit verschillende jaartallen bekeken. De luchtfoto uit 1971 (Figuur 14) is zeer grofkorrelig maar toont wel aan dat het plangebied onbebouwd is. Centraal is een bos waar te nemen. De situatie op de luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 15) toont geen bos meer. Het terrein is in gebruik als een weiland. De recente luchtfoto uit 2025 (Figuur 16 **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**) toont voor het eerst bebouwing binnen het plangebied. Het betreft de nieuwe verkaveling.

⁵ Voor het meest complete overzicht aan georeferende topokaarten voor het plangebied zie www.cartesius.be.

Figuur 14. Uitsnede van de luchtfoto uit 1971.

Figuur 15. Uitsnede van de luchtfoto uit 1979-1990.

Figuur 16. Uitsnede van de luchtfoto uit 2025.

5.5. Geo(morfo)logie en bodem

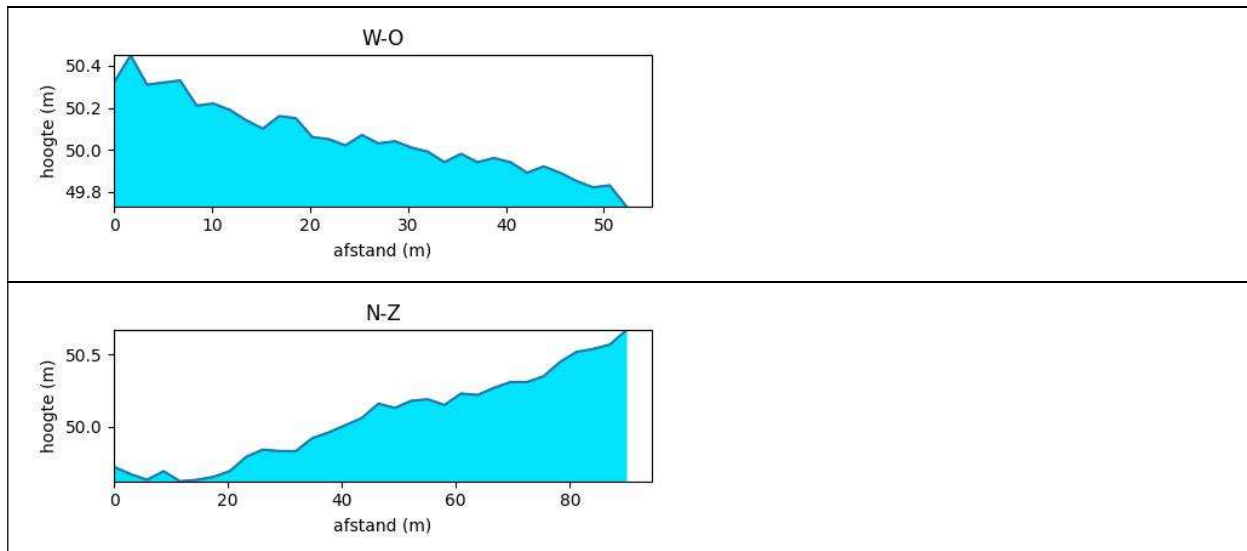
Om de geomorfologie en de bodemopbouw van het plangebied te bestuderen, zijn de bodemkaart van Vlaanderen, de potentiële bodemerosiekaart, de bodembedekkingskaart en de tertiair en quartair geologische kaarten gebruikt.⁶ Om te kijken hoe de landschappelijke hoogteligging van het plangebied is ten opzichte van een grotere omgeving en de relatie van het plangebied tot beek- en riviervalleien zich verhoudt is het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II bestudeerd.

Het plangebied is vrij vlak met een hoogte tussen 49,71 m +TAW en 50,66 m +TAW (Figuur 17).

Geomorfologisch gezien behoort het plangebied tot de cuesta van Asse.

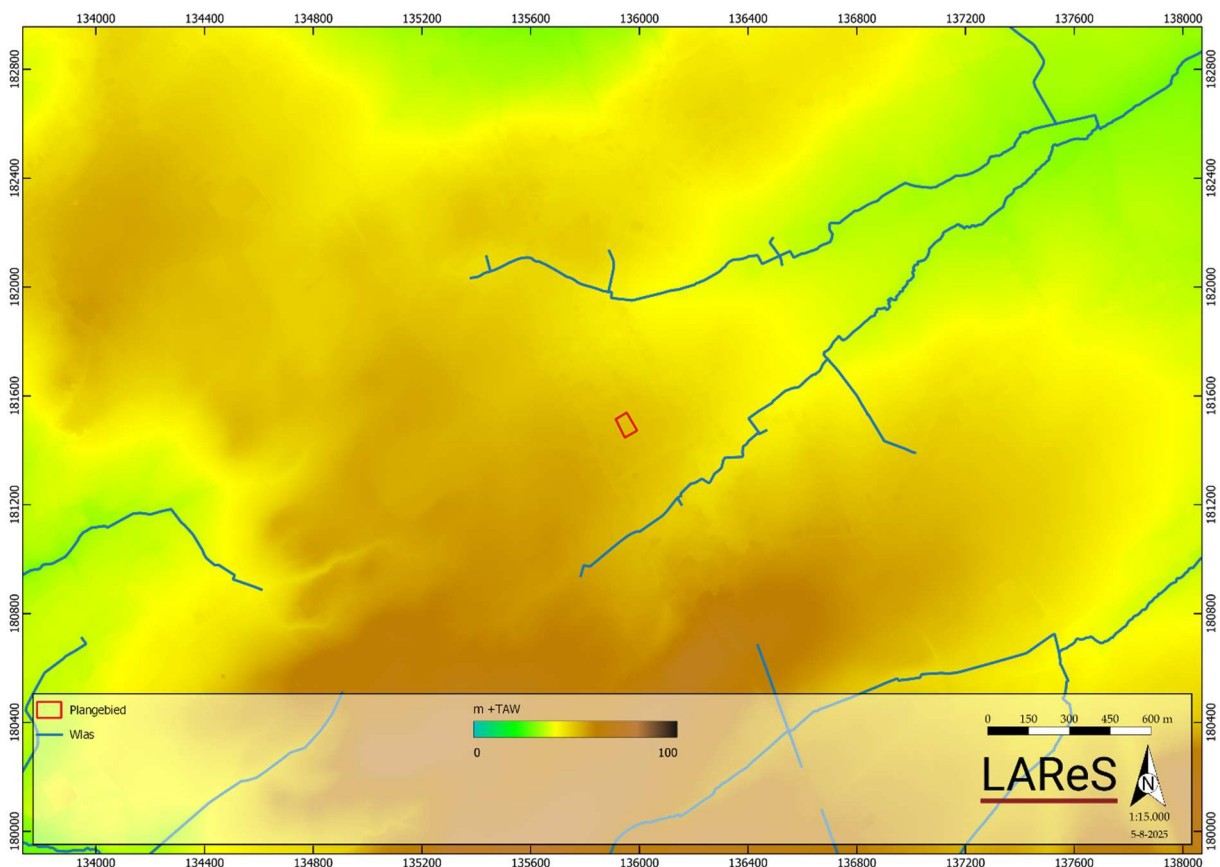
⁶ Alle bodemkaarten kunnen gevonden worden op www.dov.vlaanderen.be.

Figuur 17. Terreindoorsnede.

5.5.1. Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II

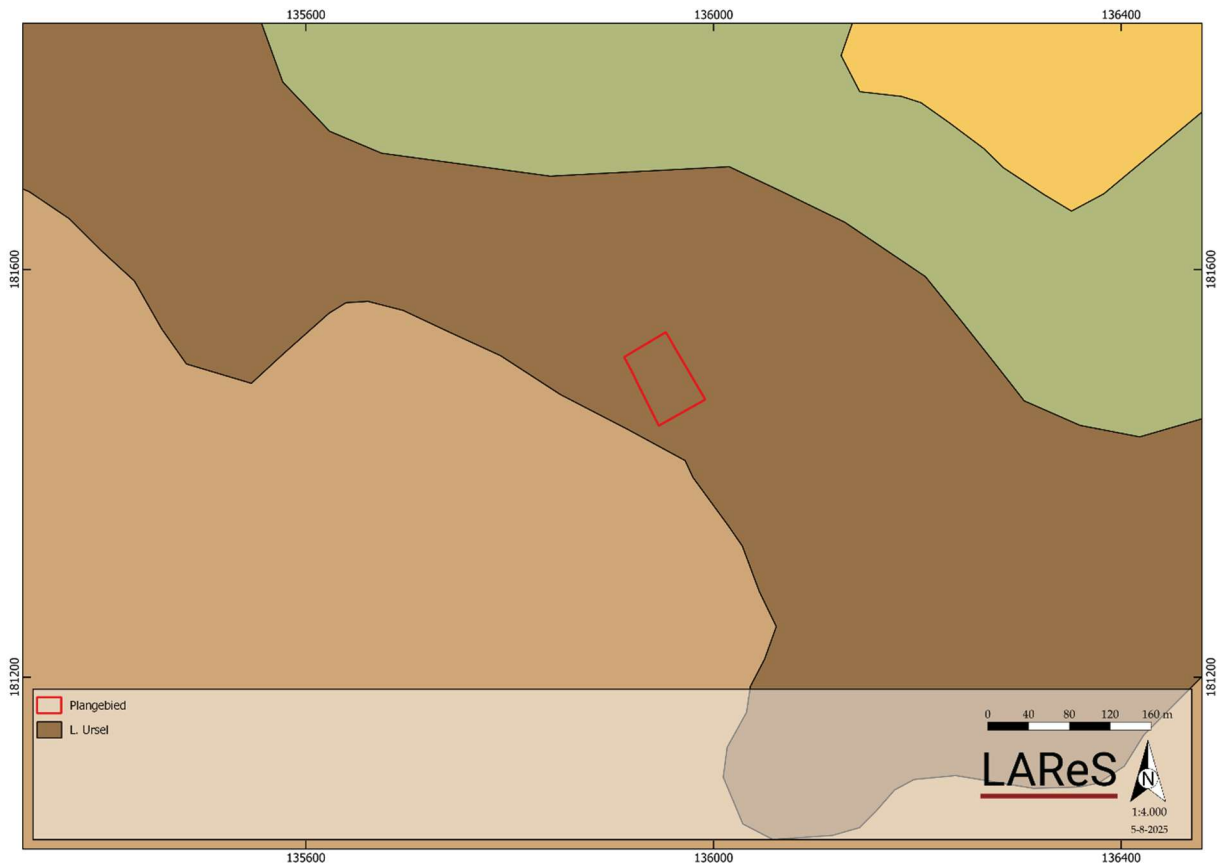
Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (Figuur 18) wijst hetzelfde uit. Net zoals ook uit de historische kaarten bleek, blijkt hieruit dat het plangebied verder gelegen is van een natuurlijke waterloop. Op ca. 300 m ten zuiden stroomt de Stambeek. Het heeft een vrij vlak verloop met een hoogte rond 50 m +TAW.

Figuur 18. Hoogteligging op het digitaal hoogtemodel Vlaanderen II.

5.5.2. Tertiair geologische kaart

Op de tertiair geologische kaart (Figuur 19) ligt het plangebied op een ondergrond dat benoemd wordt als de Formatie van Maldegem en meer specifiek het lid van Ursel. Deze sedimenten bestaan uit grijsblauwe tot blauwe klei.

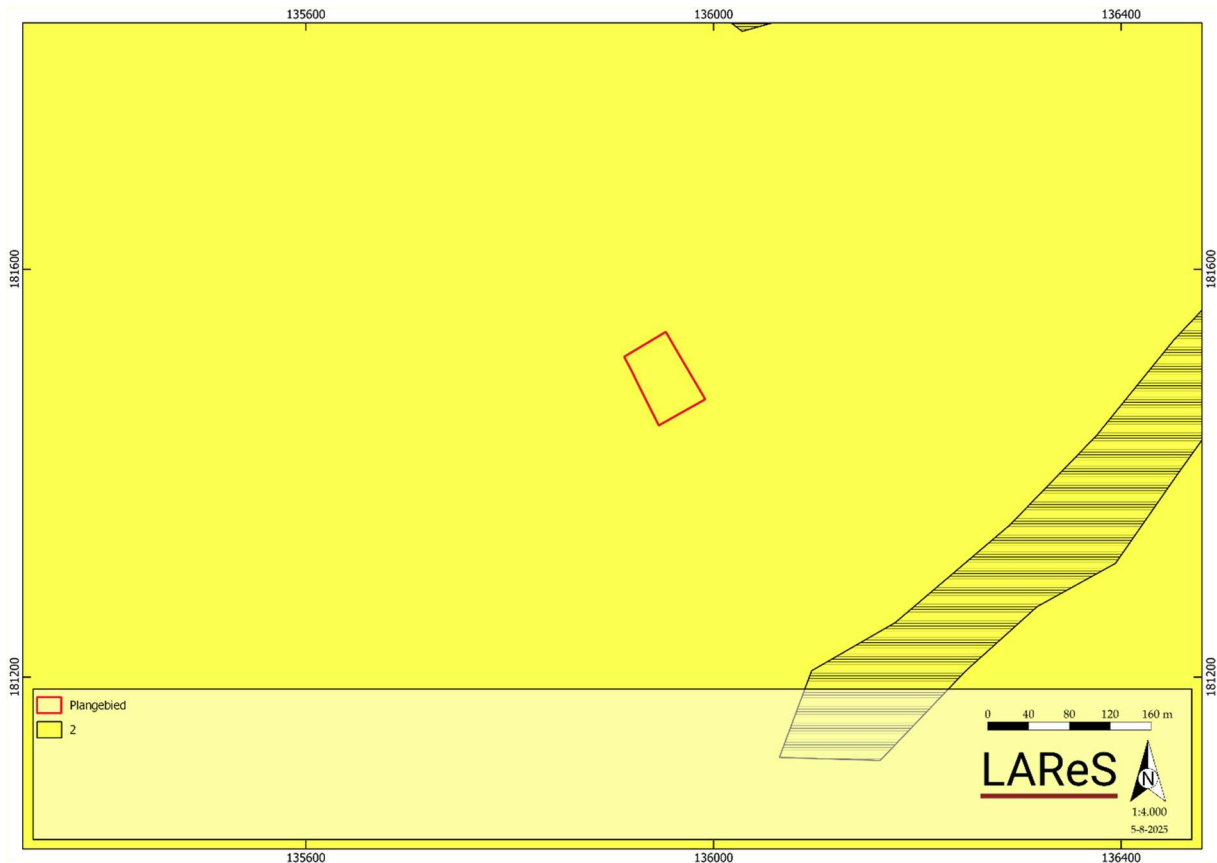

Figuur 19. Uitsnede van de tertiair geologische kaart.

5.5.3. Quartair geologische kaart

Op de quartair geologische kaart (Figuur 20) wordt aangegeven dat in het plangebied geen holocene en/of tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de pleistocene sequentie voorkomen (type 2).⁷ De basis van de quartairgeologische sequentie wordt gevormd door eolische afzettingen van het weichseliaan en/of hellingsafzettingen van het quartair.

⁷ www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

Figuur 20. Uitsnede van de quartair geologische kaart.

5.5.4. Bodemtype

Op de bodemkaart van Vlaanderen (Figuur 21) blijkt dat er binnen het plangebied één bodemtype voorkomt. Het betreft een OB-bodem. Van dit bodemtype wordt aangenomen dat het bodemprofiel door ingrijpen van de mens volledig gewijzigd of vernietigd is. Echter, in sommige gevallen blijkt dit niet helemaal waar te zijn en moet altijd indachtig gehouden worden dat het ook mogelijk is dat de bodem bedekt was waardoor het onmogelijk was om het bodemtype te karteren.

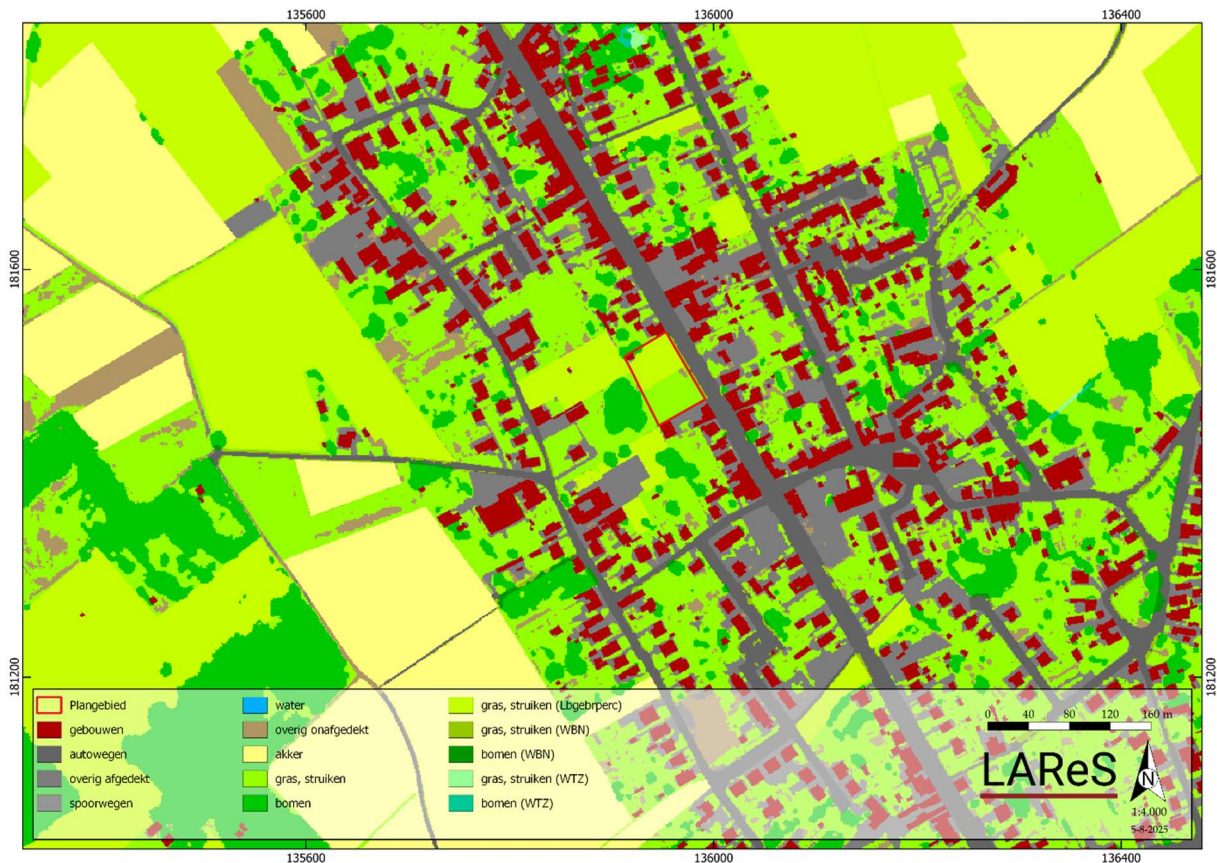
In de nabijheid komt het bodemtype Aba0 voor. Dit zijn droge, niet gleyig (b) leembodems (A) met een textuur B-horizont (a). Er is een geelbruine overgangshorizont aanwezig (0). Onder de A-horizont is een sesquioxiden aangerijkte textuur B-horizont gelegen. De Bt-horizont is bruin zwaar leem.

5.5.5. Potentiële bodemerosie en bodembedekking

De potentiële bodemerosiekaart per perceel (Figuur 22) geeft een zeer lage kans op erosie weer.

Uit de bodembedekkingskaart (1 m resolutie) (Figuur 23) blijkt een situatie die grotendeels overeenkomt met de huidige werkelijkheid, zoals hierboven reeds uitgebreid beschreven.

Figuur 23. Uitsnede van de bodembedekkingskaart.

5.6. Archeologische bronnen

De CAI is weliswaar niet compleet, maar binnen het plangebied zijn alvast geen archeologische waarden aangetroffen (Figuur 24).⁸ In de bredere omgeving beschikken we over enige informatie. Niet alle waarden zullen hieronder worden opgesomd, alleen diegene op relatief korte afstand van het plangebied.

5.6.1. Centraal Archeologische Inventaris

METAALTIJDEN:

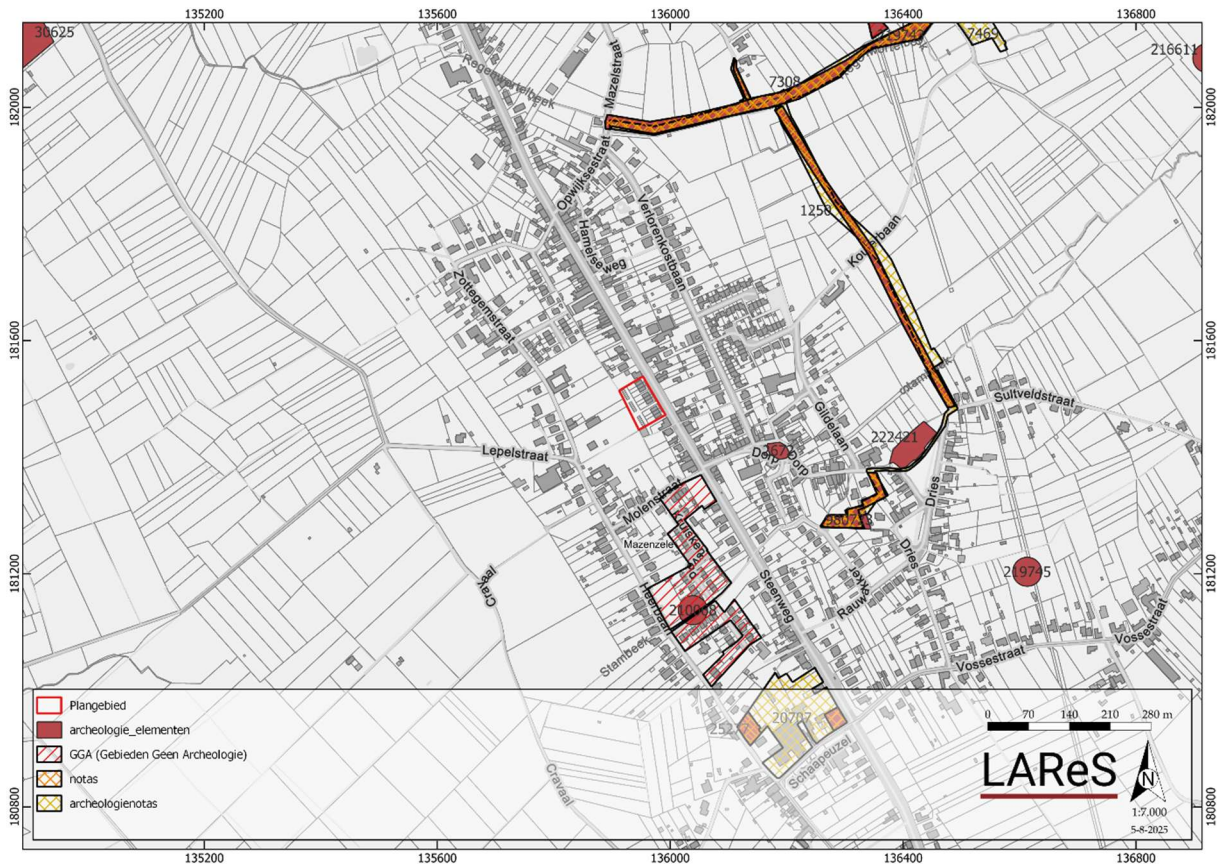
- **CAI ID 980723:** Opwijk, Dorp-Kouterbaan-Langeveldstraat: op deze locatie is tijdens een opgraving een paalspoor uit de ijzertijd of Romeinse tijd gevonden.

ROMEINSE TIJD:

- **CAI ID 210068:** Opwijk, Molenstraat: op deze locatie is tijdens een vooronderzoek met ingreep in de bodem een crematiegraf uit de Romeinse tijd aangetroffen.
- **CAI ID 980723:** Opwijk, Dorp-Kouterbaan-Langeveldstraat: op deze locatie is

⁸ Voor alle waarden die in deze tekst zijn opgenomen, geldt dat de CAI is geraadpleegd op 5 augustus 2025 (<https://cai.onroerendergoed.be>). Per genoemde waarde zal dit niet meer herhaald worden. Hetzelfde geldt voor de inventaris van het onroerend erfgoed.

tijdens een opgraving een paalspoor uit de ijzertijd of Romeinse tijd, een Romeinse greppel, midden-Romeinse poelen en brandrestengraven uit de 1^e eeuw gevonden.

Figuur 24. Overzicht van de waarden uit de CAI.

MIDDELEEUWEN:

- **CAI ID 2672:** Opwijk, Dorp 44: op deze locatie is de parochiekerk Sint-Pieters gelegen. Er zijn funderingen uit de 13^e eeuw, skeletten ouder dan de 17^e-18^e eeuw en skeletten uit de 20^e eeuw gevonden.
- **CAI ID 980723:** Opwijk, Dorp-Kouterbaan-Langeveldstraat: op deze locatie is tijdens een opgraving paalsporen, poelen en een waterkuil uit de middeleeuwen of de nieuwe tijd en een waterput uit de volle middeleeuwen gevonden.
- **CAI ID 222421:** Opwijk, Mazernzeledries: op deze locatie is het hof van Masingasele uit de middeleeuwen gelegen.

NIEUWE TIJD:

- **CAI ID 980723:** Opwijk, Dorp-Kouterbaan-Langeveldstraat: op deze locatie is tijdens een opgraving paalsporen, poelen en een waterkuil uit de middeleeuwen of de nieuwe tijd en een kuil uit de nieuwe of nieuwste tijd gevonden.

ONBEKEND:

- **CAI ID 219745:** Opwijk, Suultveldstraat: op deze locatie is tijdens een

vooronderzoek met ingreep in de bodem een houtskoolmeiler gevonden.

5.6.2. Overige inventarissen

Voor de vermelding van overige inventarissen hebben we ons beperkt tot wat er op korte afstand van het plangebied aanwezig is.

- **ID 1250/7308/744:** Opwijk Kouterbaan-Langeveldstraat-Dorp: voor deze locatie is een opgraving uitgevoerd waaruit blijkt dat een paalspoor uit de ijzertijd of de Romeinse tijd afkomstig is. Verder zijn er Romeinse sporen, namelijk poelen, een waterput, enkele kuilen, greppels en brandrestengraven. Verder komt er een perceelsgreppel, palen, kuilen, poelen en een waterkuil voor uit de middeleeuwen of nieuwe tijd. Tot slot zijn er perceelsgreppels uit de nieuw(st)e tijd waargenomen.⁹
- **ID 20707/25277/2603:** Opwijk Schaapheuzel 2: voor deze locatie is een opgraving uitgevoerd waaruit blijkt dat op het terrein resten van een woonerf aanwezig zijn. De jongste fase dateert uit de 20^e eeuw en wordt gekenmerkt door een woonhuis met stalgedeelte, beerput en bijhorende mestput. Tijdens de opgraving is er sprake van een oudere fase die gekenmerkt wordt door houtbouw.¹⁰

Verder zijn er geen waarden gevonden voor de onmiddellijke omgeving van het plangebied in:

- Vastgestelde inventaris/wetenschappelijke inventaris (landschapsatlas, historische tuinen en parken, houtige beplantingen, archeologische zones, bouwkundig erfgoed – gehelen, orgels, wereldoorlog relict)
- Unesco Werelderfgoed
- Beheersplannen
- Erfgoedlandschappen

---

⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/744>

¹⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/2603>

6. Synthese

In dit hoofdstuk wordt vooreerst een synthese gepresenteerd van de resultaten van het *assessment*. Hierbij wordt telkens aangegeven op welke van de onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het bureauonderzoek zijn geformuleerd, een antwoord gegeven kan worden. Ook wordt hier aangegeven wat de impact is van de geplande werken en in hoeverre zij kunnen leiden tot verstoring van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief.

De volgende onderzoeksvragen zijn voorafgaand aan de bureaustudie geformuleerd:

1. Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische en cultuurhistorische potentieel van het terrein?
2. Welke archeologische sites zijn bekend in of nabij het projectgebied?
3. Wat is de landschapshistoriek/evolutie in gebruik van het terrein?
4. Wat is de impact van de geplande werken?
5. Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende informatie op of is er aanvullend vooronderzoek (al dan niet met ingreep in de bodem) nodig? In het laatste geval: welke methode levert de meeste informatie op? Welke onderzoeksstrategie moet toegepast worden in het uitgesteld traject?

6.1. *Samenvatting van de onderzoeksresultaten en beantwoording van de onderzoeksvragen*

Om in te kunnen schatten wat het archeologisch en cultuurhistorisch potentieel van het plangebied is, zijn de historische kaarten, de bodem- en geo(morfo)logische kaarten en luchtfoto's bekeken en zijn verschillende inventarissen (waaronder de CAI) en historische/archeologische bronnen geraadpleegd (**onderzoeksvragen 1-2**).

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied gelegen is op een ondergrond bestaande uit tertiaire zandige sedimenten. Tijdens de laatste ijstijd zijn hierop kleiige sedimenten afgezet waarin een droge leembodem met een textuur B-horizont is ontwikkeld. Het terrein heeft een vlak verloop met een hoogte rond 50 m +TAW (**onderzoeksvraag 3**).

Historisch gezien is de ontwikkeling van Mazenzele en Opwijk te plaatsen in de middeleeuwen maar verschillende Romeinse vondsten wijzen eveneens op bewoning in die tijd in de regio van het plangebied. In de bredere omgeving van het plangebied gaan de oudste vondsten terug tot in de metaaltijden. Vanuit de historische kaarten is gebleken dat het gebied in de laatste eeuwen onbebouwd was en in gebruik was als akkerland/weiland. Pas in 2025 is er bebouwing opgetrokken in het plangebied.

6.2. *Impact van vroegere en geplande werken*

Huidige impact:

De werken met betrekking tot de aanleg van de verkaveling zijn intussen reeds uitgevoerd. Deze uitvoering is gebeurd op basis van een reeds verleende

omgevingsvergunning, die op dat moment rechtsgeldig was.¹¹ Aan de vergunningsaanvraag is geen archeologienota toegevoegd, en dit is niet door de beoordelend ambtenaar opgevraagd.

De opdrachtgever heeft het afdakje gesloopt. Het terrein is verkaveld tot 28 loten, waarvan negen voor nieuwbouwwoningen. Het terrein is hiervoor maximaal 30 cm opgehoogd. Tijdens de graafwerken zijn wel foto's genomen van de toestand onder de grond. Hierop is te zien dat er een AC-profiel en een V-A-C-profiel aanwezig is (**onderzoeksvraag 4**).

Aangezien de verkaveling al volledig is uitgevoerd, kan er geen archeologisch onderzoek meer plaatsvinden.

6.3. Potentiebepaling, kennisvermeerderingspotentieel en aanbeveling

6.3.1. Potentiebepaling

Op basis van de landschappelijke situatie van het plangebied kan wel gesteld worden dat er een gunstige situatie aanwezig is. Het plangebied is hoger in het landschap gelegen en nabij een waterloop. Een dergelijke situatie is aantrekkelijk voor de jagers-verzamelaars uit het paleo- en mesolithicum. Bijgevolg wordt een middelhoge kans voorop gesteld worden voor het aantreffen van resten uit deze periode. Vondsten kunnen hierbij bestaan uit stenen artefacten, eventueel ook bot en houtskool kan aangetroffen worden. Echter de foto's op het terrein toonde aan dat de bodem van het projectgebied bestaat uit een (V/)A/C-profiel aangetroffen. De bovenste A-horizonten vertonen ook een geringe diepte. Op basis hiervan moet de verwachting op het aantreffen van een steentijdartefactensite worden bijgesteld tot een zeer lage kans.

Vanaf het neolithicum wordt de landbouw geïntroduceerd. De aanwezigheid van vruchtbare gronden zijn hiervoor erg aantrekkelijk. In de omgeving van het plangebied zijn talrijke resten uit de ijzertijd en de Romeinse tijd bekend en bijgevolg kunnen dergelijke archeologische resten ook binnen het plangebied verwacht worden. De kans op het aantreffen van vondsten vanaf het neolithicum kan bijgevolg als middelhoog benoemd worden. Deze middelhoge potentie loopt evenwel door tot en met de late middeleeuwen. Vondsten kunnen bestaan uit stenen, metalen of ceramische resten. Verder kunnen ook sporen als paalsporen, haardsporen of kuilen voorkomen.

Vanaf de nieuwe tijd is op basis van historische kaarten te zien dat het plangebied onbebouwd was. Bijgevolg dient er een lage kans op het aantreffen van archeologische resten vooropgesteld te worden. Er kunnen structuren, sporen of andere resten onder het maaiveld aangetroffen worden die zowel met bewoning in verband gebracht kunnen worden.

---

¹¹ Omgevingsloketnr.: OMV_2023145440.

6.3.2. Kennisvermeerderingspotentieel

Er zijn voldoende argumenten om te stellen dat het plangebied zich in een archeologisch interessante zone bevindt, hoewel de huidige archeologische kennis toch nog als enigszins beperkt kan worden beschouwd (**onderzoeksvraag 5**). Er is weinig geweten over het plangebied en de aangrenzende terreinen, zodat onbekend is wat er zich hier aan mogelijke archeologische resten in de bodem kan bevinden.

Hoewel het terrein initieel - op basis van de geldende archeologische verwachtingskaarten en de gekende historische gegevens - **wel enige archeologische potentie vertoonde**, is het vandaag, door de uitgevoerde grondverstorende werken, **niet langer mogelijk een archeologisch onderzoek uit te voeren**.

Omwille van deze feitelijke situatie, en rekening houdend met het feit dat het terrein inmiddels onomkeerbaar gewijzigd is, wordt voorgesteld om het terrein **vrij te geven van de verplichting tot archeologisch onderzoek**. Deze vrijgave is gestoeld op het beginsel van proportionaliteit, waarbij de waarde van een eventueel laat uitgevoerd onderzoek niet opweegt tegen de praktische haalbaarheid en de kenniswinst die er nog zou zijn.

6.3.3. Aanbevelingen

Vanuit de bureaustudie kan geconcludeerd worden dat er voor dit terrein sprake is van een middelhoge potentie wat betreft de periode neolithicum tot en met de middeleeuwen.

Omwille van deze feitelijke situatie, en rekening houdend met het feit dat het terrein inmiddels onomkeerbaar gewijzigd is, wordt voorgesteld om het terrein **vrij te geven van de verplichting tot archeologisch onderzoek**. Deze vrijgave is gestoeld op het beginsel van proportionaliteit, waarbij de waarde van een eventueel laat uitgevoerd onderzoek niet opweegt tegen de praktische haalbaarheid en de kenniswinst die er nog zou zijn.

Literatuur

Geraadpleegde literatuur

Gysseling, M., 1960: *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Van Ranst, E. & C. Sys 2000: *Eenvoudige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent.

Geraadpleegde websites

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.geopunt.be/>

www.cartesius.be

<https://geo.onroenderfgoed.be>

Lijst van figuren

FIGUUR 1. KADASTERKAART MET AANDUIDING VAN HET PLANGEBIED.....	5
FIGUUR 2. INPLANTINGSPLAN VROEGERE TOESTAND.	11
FIGUUR 3. ZICHT OP VROEGERE TOESTAND.....	12
FIGUUR 4. INPLANTINGSPLAN HUIDIGE TOESTAND.	13
FIGUUR 5. DOORSNEDE TERREIN.	13
FIGUUR 6. FUNDERINGSPLAN HUIDIGE TOESTAND.....	14
FIGUUR 7. ZICHT OP DE GRAAFWERKEN.	16
FIGUUR 8. UITSNEDE UIT DE FRICKXKAART (1712).	18
FIGUUR 9. UITSNEDE UIT DE VILLARETKAART (1745-1748).....	19
FIGUUR 10. UITSNEDE UIT DE FERRARISKAART (1771-1778).	19
FIGUUR 11. UITSNEDE UIT DE ATLAS DER BUURTWEGEN (1841).	20
FIGUUR 12. UITSNEDE UIT DE KADASTERKAART VAN POPP (1842-1879).....	20
FIGUUR 13. UITSNEDE UIT DE VANDERMAELENKAART (1846-1854).....	21
FIGUUR 14. UITSNEDE VAN DE LUCHTFOTO UIT 1971.	22
FIGUUR 15. UITSNEDE VAN DE LUCHTFOTO UIT 1979-1990.....	22
FIGUUR 16. UITSNEDE VAN DE LUCHTFOTO UIT 2025.	23
FIGUUR 17. TERREINDOORSNEDE.	24
FIGUUR 18. HOOGTELIJGGING OP HET DIGITAAL HOOGTEMODEL VLAANDEREN II.	24
FIGUUR 19. UITSNEDE VAN DE TERTIAIR GEOLOGISCHE KAART.....	25
FIGUUR 20. UITSNEDE VAN DE QUARTAIR GEOLOGISCHE KAART.	26
FIGUUR 21. UITSNEDE VAN DE BODEMKAART.	27
FIGUUR 22. UITSNEDE VAN DE POTENTIËLE BODEMEROSIEKAART.	27
FIGUUR 23. UITSNEDE VAN DE BODEMBEDEKKINGSKAART.....	28
FIGUUR 24. OVERZICHT VAN DE WAARDEN UIT DE CAI.....	29